

SUİTDER

SDÜ İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ

Süleyman Demirel University Journal of Humanities and Social Sciences

Sayı/Issue	62-Aralık 2024/ 62-December 2024
Makale Bilgisi/ Article Info	Araştırma Makalesi/ Research Article
Başvuru Tarihi/ Submitted Date:	26 Ağustos 2024
Kabul Tarihi/ Accepted Date:	16 Ekim 2024
Atıf/Citation:	Bahadır, M. (2024). Gabriel Marcel'e Göre Tekn(ik)oloji ve Dünyanın Parçalanmışlığı. <i>Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi</i> . 215-232
DOI:	10.35237/suitder.1538608
Benzerlik / Similarity: %	%1

Gabriel Marcel'e Göre Tekn(ik)oloji ve Dünyanın Parçalanmışlığı

Techn(ic)ology and the Fragmentation of the World According to Gabriel Marcel

Murat BAHADIR*

Öz

Tarihsel süreç içerisinde ilk olarak doğayla doğrudan ilişki kuran insan, zamanla çevresinde karşılaştığı sorunları aşmak için farklı teknik ve teknolojiler geliştirmiştir. Böylece doğayı kontrol altına almayı ve doğadaki karşıtlıkları kendi kuracağı bir dünya içerisinde bir bütünlük oluşturacak şekilde bir araya getirmeyi amaçlamıştır. Ancak insanın doğayla ile kurmuş olduğu bu dolaylı ilişki, zamanla bütünlükten ziyade parçalanmışlığa neden olmuştur. Gabriel Marcel'in bu duruma dair düşüncelerinin ele alındığı bu çalışmanın amacı, insanın yaşam üzerinde giderek daha fazla kontrole sahip olan teknolojinin konumunu sorgulamaktır. Öyle ki modern çağda teknolojinin otorite olarak görüldüğünü ifade eden Marcel'e göre insanlar teknolojiyi putlaştırmıştır. Bu durumun insanın özerkliğini elinden aldığı, yaşadığı dünyaya yabancılaşmasına neden olduğunu ve en önemlisi de varoluşunu tehlikeye attığını ileri süren Marcel'e göre teknoloji, aynı zamanda dünyanın da parçalanmasına neden olmuştur. Mistik ve metafizik süreçlerden arındırılmış bir sorunlar dünyası, bütüncül bir düşünmeden ziyade soyutlayıcı düşünmenin hâkim olduğu bu dünya, gerçeklikten kopuk yapay bir dünyadır. Buna rağmen Marcel, insanın yaşamında teknolojiyi doğru bir şekilde konumlandırması hâlinde insanlık için faydalı olacağına inanır. Bu bağlamda, Marcel'in teknolojiye dair düşünceleri, insanın etki alanı giderek genişleyen teknolojilerin neden olduğu dünyanın parçalanmışlığıyla başa çıkma noktasında önemli bir başvuru kaynağı olması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Parçalanmış Dünya, Marcel, Birincil Düşünme, Sanal Dünya.

Abstract

In the historical process, man, who first established a direct relationship with nature, has developed different techniques and technologies to overcome the problems he encountered in his environment over time. Thus, he aimed to take nature under control and bring together the contradictions in nature to form a unity in a world he would establish. However, this indirect relationship that man has established with nature has led to fragmentation rather than unity over time. The aim of this study, which deals with

* Dr. Öğr. Üyesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Felsefe Bölümü, Erzurum/TÜRKİYE, E-Posta: murat.bahadir@erzurum.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8767-2322.

Gabriel Marcel's thoughts on this situation, is to question the position of technology, which has more and more control over human life. According to Marcel, who states that technology is seen as an authority in the modern age, people have idolised technology. According to Marcel, who argues that this situation has taken away man's autonomy, caused him to be alienated from the world he lives in, and, most importantly, jeopardised his existence, technology has also caused the world to disintegrate. A world of problems purified from mystical and metaphysical processes, dominated by abstractive rather than holistic thinking, is an artificial world detached from reality. Despite this, Marcel believes technology will benefit humanity if correctly positioned in human life. In this context, Marcel's thoughts on technology are an important source of reference in dealing with the fragmentation of the world caused by technologies whose sphere of influence is gradually expanding.

Keywords: Technology, Broken World, Marcel, Primary thinking, Virtual world.

GİRİŞ

Theodore J. Kaczynski'nin (2010, s. 18) *Technological Slavery* kitabına bir giriş yazısı yazan David Skrbina'ya göre insan, teknoloji tarafından kuşatılmış ve sarılmış durumdadır. İnsanın günlük hayatında gerçekleştirdiği her eylem (insanın nasıl yaşadığı, yemek yediği, uyuduğu, işe gittiği, nerede ve nasıl çalıştığı, kendini nasıl eğlendirdiği, savaşları nasıl yürüttüğü) teknoloji tarafından belirlenmekte ya da şekillendirilmektedir. Teknoloji insanın neyi yapıp neyi yapamayacağını, nasıl yapacağını ve hatta çoğu zaman neden yapacağını belirlemektedir. Dolayısıyla pratik amaçlarını gerçekleştirmek isteyen 21. yüzyılın gelişmiş uluslarında teknolojinin yaygın etkilerinden kaçış pek mümkün gözükmemektedir. Ancak bu her zaman böyle olmamıştır. Varoluşunun büyük çoğunluğu boyunca insanlık ileri teknoloji olmadan yaşamını sürdürmüştür. İlk olarak herhangi bir araç kullanmadan doğayla etkileşimde bulunan insan, zamanla doğanın gücüyle baş edebilmek için kendi uzuvlarının yetersiz olduğunu fark etmiştir. Bunun için kendisine yardımcı olacak araçlar tasarlayan ve geliştiren insan, ilk olarak ağaç, taş, kemik vb. materyalleri kullanarak avlanma silahları, çeşitli işlerde kullanacağı el aletleri ve kaplar yapmıştır. Bununla birlikte bu aletleri kullanarak daha önce zorlukla gerçekleştirdiği işleri kolaylaştıracak çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Tarihsel süreç içerisinde ise bu konuda bilgi birikimi ve deneyimi artan insan daha kompleks, etkili ve büyük teknolojiler geliştirmiştir. Bu bağlamda teknoloji, bir nesneyle doğrudan teması engelleyen eldiven ya da ağır bir taşı yerinden oynatmaya yarayan kaldıraç olarak insanın doğayla olan ilişkisini düzenleyen, dünyada karşılaştığı birçok sorunu ve engeli aşmasını kolaylaştıran bir işlev üstlenmiştir. Böylece insan, dünya üzerinde yaşayan küçük bir canlı olarak dünyanın büyüklüğüyle başa çıkmayı, birbirinden uzak yerler arasındaki mesafeleri kısaltmayı, iletişimi hızlandırmayı, üretimi arttırmayı başararak yaşadığı dünyayı küresel bir köy olarak birbirine bağlamıştır. Dolayısıyla insan esasında teknolojiyi, bir sorun çözme aracı olarak görmenin yanı sıra ulaşım, iletişim, sosyal, ekonomik, siyasi vb. alanlarda dünyayı birbirine bağlamanın aracı olarak da görmüştür. Ancak bugün hâlâ insanlık istediği refah ve mutluluğa ulaşamamış olmakla birlikte birçok sorunla da karşı karşıyadır. Türlerin yok olması ve iklimin bozulması gibi doğal felaketler, gıda üretim süreçleri ve ürünleriyle birlikte internet ve kitle iletişim araçlarının insan sağlığını ve düşünme süreçlerini olumsuz şekilde etkilemesi, modern yaşam tarzının neden olduğu hareketsizlik ve gerçeklikten kopukluk gibi olumsuzluklar teknolojinin doğası ve işlevine dair tartışmaları beraberinde getirmiştir.

19. yüzyıldan günümüze giderek sayıları ve üzerine yapılan tartışmaların arttığı bu olumsuzlukların nasıl giderileceğine dair üç farklı yaklaşımdan söz etmek mümkündür. İlk yaklaşım, yaşanan tüm bu olumsuzlukların çözümü noktasında teknolojiyi tek yetkili olarak görenlerin aşırı güvene dayalı tutumlarıdır. İlk yaklaşımı büyük bir ironi olarak gören ikinci yaklaşım, teknolojinin devrimci bir yaklaşımla tamamen ortadan kaldırılması gerektiğine inananların dile getirdiği teknoloji karşıtlığıdır. Öyle ki bu yaklaşıma göre ya teknoloji insanlığı ya da insan teknolojiyi ortadan

kaldıracaktır¹. Bir izm olarak teknolojiyi yücelten ilk yaklaşım ve teknolojinin tamamen yok edilmesi gerektiğini savunan ikinci yaklaşımın aksine üçüncü yaklaşıma göre yaşanan olumsuzluklar, insanın teknolojiyi yanlış kullanmasından ve yaşamında yanlış konumlandırmasından kaynaklanmaktadır. Yaşanan bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması için insanla teknoloji arasındaki ilişkinin düzeltilmesi ve teknolojinin yaşamda doğru bir şekilde konumlandırılması gerekmektedir. Bu arayışın önemli temsilcileri arasında yer alan Gabriel Marcel, teknolojiye karşı ne hayranlık duymuş ne de umutsuzluğa düşmüştür. Ona göre teknolojiyle ilgili en büyük sorun, insanın onu bir araç değil, amaç olarak görmesi ve mutlak bir otorite olarak ona koşulsuz teslim olmasıdır. Diğer bir ifadeyle insanın teknolojiyi yaşamında doğru bir şekilde konumlandırılmaması ve kullanmamasından kaynaklanan olumsuzluklara odaklanan Marcel, bu olumsuzlukların yer aldığı dünyayı parçalanmış olarak nitelendirmiştir (Marcel, 2002, s. 122). Öyle ki tarihsel süreç içerisinde doğayla doğrudan temas etmek yerine dolaylı bir ilişki kuran insan, bir taraftan doğayı kontrol altına almaya çalışarak onun dengesini ve bütünlüğünü bozarak işgal etmiş, diğer taraftan da doğa üzerinde kendi kurduğu uygarlıkla onu kendisinden uzaklaştırarak doğaya yabancılaşmıştır. Bu durum, aynı zamanda insanın doğayı maddi ve manevi farklı unsurlardan oluşan organik bir bütün değil, sadece maddi unsurlardan oluşan mekanik bir parça olarak görmesine ve insanın gerçeklikten koparak yapay bir dünyada yaşamasına neden olmuştur.

Varoluşçu düşüncenin önemli temsilcilerinden olan Marcel'in insanın varoluşunu olumsuz etkilediğini ifade ettiği teknoloji, aradan geçen zamanda robot, yapa zekâ, sanallık ve nesnelere interneti gibi yeni olgularla daha somut ve tehlikeli bir hâle gelmiştir. Lao Tzu'nun da ifade ettiği gibi "Aletler ne kadar keskinse, zaman o kadar karanlıktır" (Kaczynski, 2010, s. 32). Bu bağlamda, teknolojinin en keskin olduğu 21. yüzyıl, artan bilgi yığınlarının neden olduğu bilgi kirliliği ve gerçeklikten kopmanın neden olduğu yapaylıkla karanlık bir çağ olarak nitelenebilir². Bu bağlamda, Marcel'in teknolojiye dair düşüncelerinin ele alındığı bu çalışma, aradan geçen zamanda daha etkili ve güçlü olarak ortaya çıkan teknolojik gelişmelerin daha ileri bir boyuta taşıdığı sorunların *Marcelci çözüm önerilerini* tartışmayı amaçlamaktadır.

1. Marcel'e Göre Tekn(ik)oloji

Teknoloji kavramının Fransızca karşılığı olan "technologie"den nadiren bahseden Marcel'in eserlerinde uzun uzadıya tartıştığı şey, bazı anlamları İngilizce "teknoloji" teriminin kullanımlarına karşılık gelen basitçe "teknik" olarak çevrilen "la technique"tir. Marcel tekniği, fiziksel ve/veya zihinsel nesnelere manipüle ederek bir amaca ulaşmak için tasarlanmış, prensipte yeniden üretilebilen ve mükemmelleştirilebilen metodolojik prosedürlerin sistematik bir topluluğu olarak tanımlar. Dolayısıyla, İngilizce teknoloji kelimesinin çoklu kullanımlarında olduğu gibi, Marcel için teknik(ler) terimi, metodolojik prosedürleri somutlaştıran somut fiziksel şeyler (aletler ve makineler gibi şeyler), bu tür nesnelere kullanan yapılandırılmış organizasyonlar (örneğin, madenler, fabrikalar, ulaşım ağları), bilgi ve iletişim sistemleri (internet, TV ağları, medya) ve hatta bilgisayar programları, organizasyonel yapılar ve mantıksal sistemler gibi daha soyut nesnelere de dâhil olmak üzere çeşitli nesnelere atıfta bulunmak için kullanılır (Anderson, 1995, s. 59). Öyle ki *Man Against Mass Society* (Kitle Toplumuna Karşı İnsan) kitabında Marcel, tekniği metodik olarak detaylandırılmış, dolayısıyla öğretilebilen ve yeniden üretilebilen bir grup prosedürdür ve bu prosedürler uygulamaya konulduğunda belirli bir somut amaca ulaşılmasını sağlayan süreçler olarak tanımlamıştır (Marcel, 1978, s. 82). Diğer bir ifadeyle Marcel'in çalışmalarındaki teknik kavramı, maddi şeyler veya sosyal sistemler üzerinde ve bunlar aracılığıyla hareket eden insan aklını ve yaratılan ürünleri veya etkileşimleri yaratan ve düzenleyen insan becerilerini içerir. Dolayısıyla onun teknoloji felsefesi, insanlar tarafından şekillendirilen ve insanları biçimlendiren süreçler, sistemler, makineler, malzemeler, işlevler ve tutumlara dair düşüncelerden oluşur (Mullan, 2017, ss. 180-181). Teknolojinin ve teknik bilginin önceliğini ve üstünlüğünü savunan bir insanın doğal

¹ Ayrıntılı bilgi için bk.: Kaczynski, T. J. (2010). *Technological Slavery*. Feral House.

² Konu hakkında bk.: Bahadır, M. (2023). Metafizikten Metaverse: Sanal Çağ Yeni Bir Orta Çağ mı?. *İnsan ve İnsan*, 10 (36), s. 39-54.

dünyayı yalnızca fiziksel güçlerden müteşekkil olarak algıladığını ifade eden Marcel'e göre bu insan için teknoloji, kör ve hatta asi olarak gördüğü doğayı kontrol altına almasını ve kendi amaçlarına tabi kılmasını sağlayan yöntemler toplamıdır (Marcel, 1951, s. 114). Bu noktada teknolojinin insanı başarılı kılacağını göstergesi, teknolojik gelişmelerin insanın hayvanlardan üstünlüğünün tek değilse bile başlıca işareti olarak giderek daha fazla görünme eğiliminde olmasıdır (Marcel, 1978, s. 57). İnsanlar teknolojinin gücünden öylesine etkilenmektedir ki onu kendi içinde bir amaç hâline getirmekte ve onu herhangi bir üst değere tabi kılmamaktadırlar (Anderson, 2006, s. 21). Tekniğe böyle bir konum atfedilmesinin teknolojik bağımlılığa neden olacağını ifade eden Marcel'e göre böyle bir toplumda insanın herhangi bir önemi yoktur (Mullan, 2017, s. 182). Öyle ki insanın bedeni ve zekâsının kusurlu olduğu ve iyileştirilmesi gerektiğine dair düşüncelerin ileri sürüldüğü transhümanizm çağında mevcut insan, birincil nesil olarak değersizleştirilmektedir. Bu noktada kusursuz bir beden ve daha üstün bir (yapay) zekaya sahip ikinci versiyon (2.0) olarak ifade edilen yeni bir insan oluşturma çabası da bu anlayışın bir sonucudur. Marcel'in yaşadığı dönemde insana yerine getirdiği işlevler üzerinden bakılmasıyla başlayan bu değersizleştirme hareketi, daha da gelişen teknokratik tutumun bir sonucu olarak insanın bir bütün (bedensel, ruhsal, zihinsel vb.) olarak değersizleşmesine kadar ileri giderek varoluşsal bir krize dönüşmüştür. Diğer bir ifadeyle mevcut insanı daha değerli hâle getirmek amacıyla ortaya çıkan bu hareket, insanı tamamen gereksizleştirme ve değersizleştirme tehlikesine neden olmuştur.

Her şeyin işlevleri açısından değerlendirildiği dünya, teknolojinin yüceltildiği ve teknik akıl yürütmenin gerçeğe ulaşmanın tek yolu olarak görüldüğü bir dünyadır. Bu dünyada insan, nesnelere işlevleriyle ilgili ortaya çıkan her sorunu onarmak ve çözüme kavuşturmak için uygun bir teknoloji geliştirilebileceğine dair güçlü bir inanca sahiptir (Treanor, 2006, s. 57). Teknolojik ilerlemenin pek çok kişi için refah ve mutluluğu elde etmenin gerekli ve şaşmaz yolu olarak görüldüğünü ifade eden Marcel'e göre bu durum, insanların mutluluğun kaynağını maddi düzeyde elde edilecek zevk ve tatmin olmada aramalarına, dolayısıyla da mutluluğu daha çok eğlence ve mal biriktirmekle özdeşleştirmelerine neden olmuştur. Buna karşılık zengin bir manevi yaşama, entelektüel ve ahlaki erdemlere, sevgiye, güzelliğe, hakikate ve adalete adanmış bir yaşama duyulan ihtiyaç ve bu yaşamdan alınan hazlar ise değersizleştirilmiştir (Anderson, 2006, s. 20). *Teknoloji ruhu* olarak adlandırdığı bu materyalist zihniyetin tekniğin putlaştırılmasına neden olacağını ifade eden Marcel'e göre bu tavrın sonuna kadar zorlanması, açık bir şekilde ifade edilmese de, fiilî bir ateizmdir (Anderson, 1995, s. 61). Öyle ki 21. yüzyılda insanı bedensel ve zihinsel kusurlarından arındırmaya çalışan transhümanizm, insanı daha mükemmel hâle getirmeyi ve ölümsüzlüğü erişilebilir kılmayı amaçlamaktadır. Bu düşünceye göre yeni geliştirilen teknolojilerle bilincinin dijital ortama aktarılmasıyla insan, sanal evrende bir avatar olarak ölümsüzlüğe ulaşacaktır. Böylece bedensel ve zihinsel kusurunun bir sonucu olarak görülen ölümden kurtulacak olan insan, ölüm düşüncesinin gerektirdiği metafizik düşünce ve inançlardan da kurtularak kendi kendisinin tanrısı hâline gelecektir.

Her türlü metafizik-mistik düşünceyi yok sayarak teknolojiyi her şeyin referans noktası olacak şekilde yücelten modern insanın bu tavrını putperestlik olarak adlandıran Marcel'e göre insanlar putperestliği ilkel kabilelerin sahip olduğu bir inanç olarak düşündükleri için genellikle bu tehlikenin farkında değildirler. Oysa ona göre putperestlik, görünüşte bir kızarıklıkla kendini belli etmek yerine bir kist olarak modern bilince yerleşmiş durumdadır (Marcel, 1978, s. 62). Bugün insanların teknolojinin ürettiği araçlar olmadan yaşamlarını sürdüremeyecek olmaları ve de kendi varoluşlarını sahip oldukları nesnelere üzerinden tanımlayacak kadar içselleştirmeleri, bu durumun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Koç, 2007b, ss. 108-109). Teknolojiye duyduğu ilgiye sahip olma arzusu eşlik ettiği insanın hızla bir teknoloji tüketicisine dönüştüğünü ifade eden Marcel'e göre bu alanda ilerleme, tembelliği teşvik ettiği gerçeği bir yana, aynı zamanda öfke ve kıskançlığı da besler. Çünkü teknoloji arzusu aslında kişisel tatmine yol açmaz, yalnızca kişinin koleksiyonuna bir şeyler eklediği için sahte bir kişisel üstünlük duygusu yaratır (Marcel, 1978, s. 58). Bu bağlamda, teknolojinin putlaştırılması, çoğunlukla insanların geliştirilmesinde hiçbir rolü olmayan teknolojileri zahmetsizce kullanmalarının bir sonucudur. Buna karşılık teknolojiyi geliştiren insanlar, tüketicilere

kıyasla teknolojinin yol açtığı yozlaşmaya daha az maruz kalmaktadır (Hernandez, 2011, s. 77). Öyle ki giderek daha az sayıda insanın daha az çalışmak zorunda olduğu ve neredeyse teknolojinin kendi kendisini ürettiği günümüzde, insanların çoğu teknolojinin kullanıcısı ve tüketicisi konumundadır. Bu da bir üretim birimi olarak daha az özne daha çok nesne yerine konulan insanın, daha az insan ve daha çok makine olarak muamele görmesine neden olmuştur (Connelly, 1972, s. 83). Diğer bir ifadeyle ilk başlarda insanın hizmetçisi olan teknoloji, zamanla insanın kendisine hizmet ettiği bir otorite konumuna yükselmiştir (MacNeil, 1969, s. 102). Bu durumun teknik bilgi ve araçların yanlış kullanımından kaynaklandığını ifade eden Marcel'e göre teknolojinin mutlaklaştırılması, insana özerklikten ziyade yeni yükümlülükleri beraberinde getirmiştir. Öyle ki onun için teknoloji, "...insanın kendini yadsıma karşılığında yüklenmek ve taşımak zorunda kaldığı bir şeydir. Yürüyüşünü kolaylaştırmak için ortadan kaldırayabileceği bir ağırlık değildir." (Marcel, 1997, ss. 89-90). Böylece teknolojinin yozlaştırmalarına daha açık hâle gelen insan; teknolojik putperestliğin neden olduğu kölelikle birlikte yabancılaşma, işlevleri üzerinden tanımlanan insanın tek boyuta indirgenmesi, arzu ve korkuların hâkimiyetinin neden olduğu umutsuzluk gibi teknoloji tarafından çözülemeyecek yeni sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

Geldiği konum ve üstlendiği işlevler itibariyle teknoloji, insanın özerkliğini elinden alıp ona yeni sorumluluklar yüklemekle birlikte insanın varoluşunu bozacak ve hatta ortadan kaldıracak kadar büyük bir tehlikeyi içinde barındırmaktadır. Öyle ki teknolojinin hâkim olduğu dünyayı, arzu ve korkuya teslim edilmiş bir dünya olarak gören Marcel'e göre belli korku veya arzuların hizmetinde olmayan teknoloji yoktur (Marcel, 1949, s. 76). Teknolojinin egemen olduğu dünyanın bir umutsuzluk dünyası olduğuna inanan Marcel için teknolojinin başarıları kadar başarısızlıkları da ortadadır. Hâlâ teknolojiyle neleri başarabilecekleri sorusuna cevap arayan insanlar için teknolojinin başarıları, insanın karşılaştığı sorunlardan kendisini korumaya yetmeyecektir. Bu durumun insanın teknoloji ve kendisi üzerindeki kontrolünü kaybetmesine neden olacağını ifade eden Marcel'e göre insan, en nihayetinde tekniğin merhametine kalmıştır (Marcel ve diğerleri, 1999, ss. 73-74). Marcel'in teknolojiye dair dile getirdiği bu düşünceler, robot ve yapay zekâ gibi yeni teknolojilerin hızla geliştiği günümüzde soğuk bir gerçeklik olarak insanlığın karşısında durmaktadır. Bu bağlamda, bir taraftan teknolojinin insanın kendi arzu ve isteklerini gerçekleştirme noktasında tek ümit verici unsur olduğu dile getirilirken diğer taraftan teknolojinin insanı işlevsiz kılıp kılmayacağı, daha ötesinde geliştirilmesi planlanan insan 2.0³ ile sonunun getirilip getirilmeyeceği, temel bir korku ve endişe kaynağı olarak tartışılmaktadır. Buna göre insanın teknolojiye duyduğu güven, onun dünyevi varlığının altını oyabilir. Öyle ki teknolojinin çekiciliğini hisseden her bir insan, onun sağladığı araçlarla kendisini, başkalarını ve teknolojik fırsatlar sağlayan çevreyi yok etme potansiyelini içinde barındırır. Bunun için insanın gerçekten yeni yıkım yolları yaratmasına gerek yoktur. Bir bilgisayar ve bir yazıcı, başkaları tarafından mükemmelleştirilen bir eylem planını, yaşamları, toplulukları ve içinde geliştikleri çevreyi tehdit etmek için kullanılabilir (Hernandez, 2011, s. 79). Özellikle kusurlu olduğu iddia edilen insan zekâsı yerine geliştirilecek yapay zekâ ve bu zekâyı kullanan araç ve uygulamaların yaygınlaşması, Marcel'in vurguladığı gibi insanın nasıl bir geleceğe sahip olacağını tamamen teknolojinin inisiyatifine bırakılmasına, dolayısıyla da insanın özerkliğinin tehlikeye girmesine neden olabilir.

Varoluşuna yönelik bir tehdit olmasına karşılık insanın arzularını gerçekleştirme noktasında teknolojiden vazgeçmemesi, Marcel'e göre hem insanın kendisine hem de inşa ettiği yapılara ve çevresine yabancılaşmasını kaçınılmaz olmasa da mümkün kılmaktadır (Stankiewicz, 1980, s. 122). Bu durumun insanın geleceğine dair kötümserlik ve umutsuzluğa kapılmasına neden olacağını ifade eden Marcel'e göre teknolojinin insanın yaşamını istila etmesi, manevi mutluluğun maddi tatminle manevi huzursuzluğun da maddi tatminsizlikle yer değiştirmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, içsel mutluluk ve huzura erişmeyi amaçlamayan insan için teknoloji, onsuz mutluluğu hayal etmeyi imkansız bulduğu bir tür genelleştirilmiş konfor ve başarıya ulaşabileceği şaşmaz bir yöntemdir

³ Gelişen teknoloji ile birlikte kendi biyolojisini aşarak yeni bir varoluşa sahip olacağı düşünülen yeni insanı tanımlamak için kullanılan kavram. Ayrıntılı bilgi için bk.: Kurzweil, R. (2020). *İnsanlık 2.0* (Mine Şengel, Çev.; 6. Basım). Alfa Yayınları.

(Marcel, 1978, s. 57). Buna göre hastalık, açlık, çevresel bozulma, aşırı nüfus artışı ve hatta savaş gibi sorunlar, teknolojinin amansız ilerleyişi karşısında yenilmeye mahkûmdur. Ancak teknolojinin her soruna çözüm üretemeyeceğini ifade eden Marcel'e göre insan, teknolojinin en önemli varoluşsal sorunlar karşısında etkili olmadığını fark ettiğinde umutsuzluğa kapılacaktır (Treanor, 2006, s. 58).

Teknoloji aracılığıyla her türlü sorunu çözeceğine inanan insan, yaşamını ve yaşadığı dünyayı teknolojiyi referans noktası olarak şekillendirmiş ve bu ölçüte uymayan ya da uyarlanmayan her türlü unsuru devre dışı bırakma girişiminde bulunmuştur. Bu unsurların başında metafizik düşünce ve mistikliğin geldiğini ifade eden Marcel'e göre bu durum hem dış gerçeklik hem de düşünme süreçlerinin bu olgulardan arındırılarak gerçeklikten kopuk yeni bir dünya oluşturulmasına neden olmuştur. Bu dünyayı, bütünlüğü parçalanmış ve tek boyutlu olarak nitelendiren Marcel'e göre insanın yaşadığı ve gelecekte yaşayacağı tüm olumsuzlukların sebebi, bu dünyanın teknoloji aracılığıyla parçalanarak tek boyuta (maddi) indirgenmiş olmasıdır. Ona göre bu parçalanmışlık, insanların neyin kendilerinin kontrolü kapsamında olduğunu ve olması gerektiğini anlamamasından kaynaklanmaktadır (Hernandez, 2011, s. 83). Diğer bir ifadeyle parçalanmışlık, insanın yaşamında doğru karar ve eylemler gerçekleştirilmede başarısız olmasından kaynaklanmaktadır. Bu noktada bir ayırım yapmayan insan, teknolojinin sadece yaşadığı dünyaya dair değil kendisine dair her şeyi değiştirebilecek bir güce sahip olduğuna inanmaktadır. Öyle ki bugün gelinen noktada dünyanın içine düştüğü kötü durumdan ve bunun nedeni olarak gördüğü aklımdan memnun olmayan insan, yeni bir (sanal) dünya ve kusursuz bir (yapay) zekaya sahip yeni bir insan (2.0) oluşturma hedefiyle hem kendisini hem de yaşadığı çevreyi yeniden oluşturabilmek için çalışmaktadır.

2. Dünya'nın Parçalanmışlığı

Dünyanın parçalanmışlığını iki dünya savaşının neden olduğu toplumsal huzursuzluğun yaşandığı bir dönemde ve Paris'teki sosyal çevresindeki bireylerin kişisel deneyimlerinde gözlemleyen Marcel için "parçalanmışlık" huzursuzluk, hüznün, anlamsızlık, yanlış anlama, sıkıcılık ya da umutsuzluk gibi farklı şekillerde kendisini belli etmektedir (Mullan, 2017, s. 89). Dünyanın parçalanmışlığına dair deneyimini *Awakeninigs* (Uyanışlar) adlı eserinde Marcel, "Kuşkusuz parçalanmış bir dünyada yaşadığım farkındaydım" şeklinde dile getirmiştir (Marcel, 2002, s. 122). Bununla birlikte 1933 yılında yazdığı *The Broken World* (Parçalanmış Dünya) adlı oyunda bireylerin içsel ve toplumsal olarak hissettiği parçalanmışlığı oyunun kahramanı olan Christiane'nin ağzından şu şekilde dile getirmiştir:

Siz de parçalanmış bir dünyada yaşadığımız izlenimine kapılmıyor musunuz... tabii buna yaşamak denebilirse...? Evet, bozuk bir saat gibi. Zembereği artık çalışmıyor. Görünüşte hiçbir şey değişmemiş. Her şey yerli yerinde. Ama saati kulağınıza götürdüğünüzde hiçbir şey duyulmuyor. Hatırlayın, dünya dediğimiz şeyin, insan dünyasının... eskiden bir kalbi vardı. Ama görünüşe göre o kalp atmayı bıraktı (Marcel, 2004, s. 46).

Marcel'e göre bu dünyanın parçalanmışlığı, yalnızca son yıllarda meydana gelen bir durum değildir. Parçalanmışlık 20. yüzyılda daha belirgin hâle gelmekle birlikte her toplum tamamen parçalanmış değildir. Öyle ki daha önceki zamanlardan farklı olarak bugün insanlar, bir iyimserlik çağında değil, hayatın kendisinin neredeyse kirli bir şaka olarak görüldüğü bir kötümserlik çağında

⁴ Marcel'in dünya için kullanmış olduğu bu nitelemesi mevcut Türkçe literatürde (Muşta, 1988, s. 6; Koç, 2007a, s. 104). *Gabriel Marcel'in Varoluşçuluğu*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları "kırık, bozuk" olarak çevrilmiş olmasına karşılık, bu çalışmada "parçalanmışlık" kavramı kullanılmıştır. Böyle bir tercihin yapılmasında "kırık" kavramının genellikle somut nesnelere dair fiziksel bozulmaları ifade etmek için kullanılan bir kavram olması etkili olmuştur. Öyle ki dünya, yalnızca maddi olgulardan oluşmadığı gibi olgulara dair bozulmalar yalnızca fiziksel değil, ruhsal, psikolojik, düşünsel vb. soyut süreçleri de içermektedir. Dünyanın yalnız somut değil metafizik olguları da içerdiğini ifade eden Marcel için bir özne olarak modern çağı şekillendiren teknoloji, sadece maddi nesnelere işlevine zarar vermemektedir. Ona göre teknoloji esasında bu dünyanın maddi-metafiziksel, insanın içsel ve dışsal yaşamı arasındaki bütünlüğü bozmakta ve tek boyuta indirgemektedir. Bu bağlamda dünyanın olgusal-metafiziksel bütünselliğinin yokluğunu ifade edecek en uygun niteleme parçalanmışlık olacaktır.

yaşamaktadırlar (Anderson, 2006, s. 23). Bu bağlamda parçalanmış dünya, insanın büyük ölçüde hayal kırıklığı, yalnızlık ve anlamsızlık yaşadığı, kendini kişiliksiz ve köksüz hissettiği bir dünyadır. Böyle bir dünya, insanın gerçek ihtiyaçlarını karşılamakta başarısız bir dünyadır (Stankiewicz, 1980, s. 98). İnsanın kendisiyle savaş hâlinde olan bir dünyada yaşadığını ifade eden Marcel'e göre bu gerilim, hayatın her alanına (hükümet, eğitim, ekonomi, aile) yayılmış durumdadır. Bu durumun dünyanın kendi sonunu getirmesi anlamına geleceğini ifade eden Marcel için teknolojinin iletişim ağlarıyla birbirine bağladığı dünya, görünüşte çok daha büyük bir bütünlük ve birlik duygusuna ulaşmış gibi gözükse de kendini yok etme gücünü tam da bu birlik ve bütünlükten almaktadır (Marcel, 1960, s. 25).

Birçok insanın dünyanın parçalanmışlığının farkında olmadığını ifade eden Marcel'e göre parçalanmışlık, yalnızca dünyanın metafizikten arındırılarak salt olguya indirgenmesiyle ilgili değil, ruhu salt bilince indirgenen insan için de geçerli bir problemdir. 19. yüzyılda pozitivizmle başlayan bu eğilim, bugün gelişen teknolojiyle birlikte çok daha ileri bir boyuta taşındığı iddia edilebilir. Öyle ki günümüzde yapay zekâ, sinirbilim vb. alanlardaki teknolojilerle bilincini bilgisayar ortamına aktarmak için çalışan insan, kusurlu gördüğü bedeninden kurtularak sanal bir avatar olarak sonsuz yaşama ulaşmayı amaçlamaktadır. Böylece ruhu olan bir varlık olarak değil sadece bilinçli bir varlık olarak görülen insan, öncelikle ruhundan, sonra da bedeninden ayrılmak suretiyle maruz kalacağı parçalanmışlık ile varoluşsal bütünselliğinden koparılma tehlikesine maruz kalabilir. Henüz bilinci bilgisayar ortamına aktarılamamış olsa da hâlihazırda teknoloji tarafından bütünselliği tehdit edilen insanın dünyayı parçalanmış olarak deneyimlemesinin nedenlerinden biri kendi içsel dünyasından kopuk bir hayat sürmesidir. Buna göre teknolojinin ürettiği araçları yaşamının ayrılmaz bir parçası kılan insan, yoğun olarak dışa dönük bir hayat yaşarken kendi içsel yaşam ve duygularından kopmaktadır. Bununla birlikte teknolojik gelişmeler nedeniyle dışsal olarak çok hızlı değişen bir yaşam, insanın farklı içsel duygular yaşamasına neden olmaktadır (Mullan, 2017, s. 93). Bu da Marcel'in de ifade ettiği gibi insanın dışsal yaşamla içsel yaşamı arasında kopukluk, uyumsuzluk ve huzursuzluğa neden olarak insanın yaşadığı dünyayı bütünsel olarak düşünmesine engel olmaktadır (Mullan, 2017, s. 89). Dünyanın parçalanmış olarak deneyimlenmesinde insanın kendisini yalnızca yerine getirdiği işlevlerin bir toplamı olarak görmesinin etkili olduğunu ifade eden Marcel'e göre bu insanların hayatı, belirli işlevlerin ne zaman yerine getirileceğini gösteren bir dizi zaman çizelgesine göre işler. Bu da insandaki merak duygusu ve aşkın olana duyulan ihtiyacı yavaş yavaş ortadan kaldırmıştır (Treanor, 2006, ss. 56-57). Böylece insanın Tanrı ile arasındaki bağı koptuğunu ifade eden Marcel'e göre bu durum, aynı zamanda insanlar arasındaki bağların kopmasına ve insanın kendisini diğer insanlardan soyutlamasına da neden olmaktadır (Doan, 1963, s. 23). Bilim ve tekniğin bu süreci oldukça belirgin kıldığını ifade eden Marcel'in bu tespitleri, kendisinden sonra ortaya çıkan teknolojik değişimlerle daha da somutlaşmıştır. Dolayısıyla Marcel'in kendi yaşadığı dünyanın parçalanmışlığını karakterize eden özellikler bugün teknolojinin öznesi olduğu dünya için de geçerli olduğu iddia edilebilir. Bu özellikler olarak üç başlık altında toplanabilir. Birincisi, dünyanın mistik ve metafiziğin reddedildiği ve her şeyin çözülebilir bir sorun olarak görüldüğü bir yer olarak tasavvur edilmesidir. İkincisi, metafizikten arındırılmış dünyanın sorunlarla dolu olmasının bir gereği olarak bilimsel (birincil) düşünceye duyulan aşırı güvendir. Üçüncüsü ise somut gerçeklikten kopuk sahte/yapay ve sanal dünyaların oluşturulmasıdır.

2.1. Metafizik, Mistisizm ve Aşkınlığın Olmadığı Dünya: Sorunlar Dünyası

Teknolojinin hâkimiyetiyle parçalanmış dünyanın semptomatik özelliğinin tinsel olanın devre dışı bırakılması olduğunu ileri süren Marcel'e göre bu dünya, sorunların hâkim olduğu bir dünyadır (Marcel ve diğerleri, 1999, s. 54). Teknolojinin giderek yaşamın her alanına yayılmasının insanların günlük ritimlerini bozduğunu ileri süren Marcel'e göre yaşamın ritminin hızlanmasıyla içsel olarak giderek daha fazla yoksullaşan ve birbirinin yerine geçebilen (işlevselleşen) insanlığın ortaya çıkması arasında yakın bir bağlantı vardır. Bu durumu insanın mistik bir ruha sahip olan Bretanya⁵ gibi bir

⁵ Fransa'nın 26 bölgesinden birinin adıdır.

bölgeyi hızlı bir şekilde dolaşması metaforuyla açıklayan Marcel'e göre bu insan, bölgenin ruhani nitelik ve gizeminin farkına varamayacaktır. Ancak yavaş bir şekilde dolaşma zahmetine katlandığında insan, bu mistikliğin farkına varabilecektir (Marcel, 1951, s. 80). Günümüzde teknolojinin hızına alıştığı için beklemeye tahammülü giderek azalan insanın yavaşlığın zahmetine katlanmayı ne kadar isteyeceği tartışma konusudur. Öyle ki gelişen teknolojiyle insanın önceden daha uzun bir zamanda gerçekleştirdiği eylemleri artık çok hızlı bir şekilde gerçekleştiriyor olması, insanın yaşamında yeni boşlukların açılmasına neden olmuştur. Açılan bu boşluklar, insanın kendisiyle baş başa kalması ve kendi içine yönelmesi için bir fırsat olarak değil, teknolojinin ürettiği araç ve imkânlarla dışa dönük bir hayat sürmesi için kullanılmaktadır. Böylece insanın içsel huzurunun olumsuz etkilediğini savunan Marcel'e göre bu durum, metafizik ve aşkın olana dair inancın rafa kaldırılmasına neden olmaktadır.

Tekniğin bir araç değil, amaç hâline getirilmesinin insanın tinselliğine zarar vereceğini ileri süren Marcel'e göre teknoloji, metafizik, ve aşkınlığa yönelik bir tehdittir (Koç, 2007b, s. 107). Öyle ki ona göre 20. yüzyılda bir otorite hâline gelmiş olan mantıkçı pozitivism ve bu bilim anlayışının etkisiyle geliştirilen modern felsefede dahi metafizik kavramı aşağılanmıştır (Treanor, 2006, s. 59). İnsanın doğasında manevi bir yaşama ve aşkın olana yönelmişliğin olduğunu savunan Marcel için bu durum, insanın varoluşunu gerçekleştirmesine engel teşkil etmektedir. Oysa insanın varoluşunu gerçekleştirebilmesi için yalnızca işlevleri ve sahip olduklarıyla tanınan teknik bir varlık olarak görülmemesi gerekir. Aksine insan, maddi dış koşulları ve içsel manevi zorunlulukları içinde işleyen bedenlenmiş bir ruha sahip bütünsel bir varlık olarak görülmelidir (Gendreau, 2023, s. 233).

Dünyanın parçalanmışlığının insanın varoluşuyla ilgili problemlerden kaynaklandığını ifade eden Marcel'e göre insanın varoluşa katılım düzeyi ile dünyayı deneyimleme biçimi arasında doğrudan bir bağlantı vardır (Stankiewicz, 1980, s. 37). Buna göre metafizik süreçleri yaşamından dışladığı ölçüde kendi varoluşunu tam olarak gerçekleştiremeyecek olan insanın, bu dünyaya dair bütünsellik algısı da parçalanacaktır. Bununla birlikte insanların gerçeklik algılarının da manipüle edildiğini ya da tersine çevrildiğini ifade eden Marcel'e göre teknikte ustalaşmış bir kişi, ilke olarak teknolojiye yabancı olan şeylere güvenmeme eğilimindedir. Sadece duyduğu ya da dolaylı olarak bildiği şu ya da bu tekniğin geçerliliğini bir çırpıda kabul edecektir. Ancak genellikle meta-teknik bir faaliyetin değeri olabileceği fikrini kabul etmeye isteksiz olacaktır. Öyle ki teknolojinin hâkim olduğu bir uygarlıkta gözden düşmesi en muhtemel şey, olgusal dünyanın bir adım ötesinde bulunan metafiziktir (Marcel, 1955, s. 11).

Teknoloji çağında metafizik süreçlerin anlamsız olarak nitelendirilip yok sayılmasına karşılık Marcel'in varoluş felsefesi açısından metafizik, anlamlı bir gerçeklik olmakla birlikte insanın kendi varoluşunu gerçekleştirmesi açısından hem işlevsel hem de gereklidir. Bu bağlamda gizem ya da sır olarak adlandırılan metafizik süreçlerin olumlu anlamda bir değeri olduğunu vurgulayan Marcel'e göre insan, metafizik olguların sürgün edildiği bir dünyada hoşnut olmaz. Ona göre akıl yürütmenin soğuk, metodolojik, kişisel olmayan adımları metafiziğin harika, merak uyandırıcı, meydan okuyucu, dinamik alanını sürgün edemez (MacNeil, 1969, s. 94). Metafizik süreçleri zihinsel eylem düzleminin ötesine geçmek ve varlığın kendini gerçekleştirmeye doğru yükselmesinin imkânı olarak yorumlayan Marcel'e göre varlığın hem ilk hem de nihai nedeni olarak Tanrı'nın varlığını yadsımak mümkün değildir. Öyle ki çeşitli kaygı ve tatminsizliklerin insanda aşkın bir varlığın gerekliliğine dair bir bilince neden olacağını ifade eden Marcel'e göre metafizik, insanın en derin varoluşsal kaygılarının üstesinden gelebilmesi noktasında bir gerekliliktir (Connelly, 1972, s. 59). Bu bağlamda, romantik bir tavırla Batı insanının bugün içinde bulunduğu bunalımın metafizik bir kriz olduğunu vurgulayan Marcel, teknolojinin düzenlediği toplumsal ya da kurumsal koşulların insanın huzursuzluğunu tek başına giderebilecek bir yetkinliğe sahip olmadığını ifade eder (Marcel, 1978, s. 37).

Marcel'in 20. yüzyılın parçalanmışlığının göstergelerinden biri olarak gördüğü metafizik karşıtlığı, bilginin aşkın ve irrasyonel süreçler içerdiğini iddia eden geleneksel metafizik anlayışının aksine insanın bir ürünü olan bilim ve teknolojiye ait olduğu düşüncesi üzerine kurulmuştur. Öyle

ki Marcel'e göre son iki yüzyıllık süreçteki tarihsel-toplumsal gelişimi dikkate alındığında insan, artık Tanrı imgesini bir başvuru kaynağı olarak kullanmamaktadır (Marcel, 1997, s. 77). Teknoloji sayesinde kendisi de dâhil olmak üzere dünyayı şekillendirme gücüne sahip olan insan, bir yaratıcıya bağlı olmayı gerekli görmemektedir (Anderson, 2006, s. 21). Oysa Tanrı'yı reddetmenin var olmayı reddetmek olduğunu savunan Marcel'e göre Tanrı; tamlık, bolluk ve aşkınlığın tek garantisidir. İnsanın var olmaya ihtiyacı vardır ve bu ihtiyacı ancak Tanrı'nın varlığı karşılayabilir. Buradan çıkarılacak zorunlu sonuç ise insan, cemaatle sonuçlanan bir katılım düzeyine ulaşamadıkça aşkınlık düzeyine de ulaşamayacaktır (Stankiewicz, 1980, s. 95). Buna karşılık teknolojinin öznesi olarak özerkliğini ilan eden insan, Marcel'e göre kendisini her şeyin ölçüsü hâline getirmiştir (MacNeil, 1969, s. 72). Ancak bu özerkliğin ahlaksız amaçlar doğrultusunda kullanıldığını vurgulayan Marcel için insanlık, yok olmanın eşiğine gelmiştir. O, bunu bir kehanet olarak değil, bireysel düzeyde kişisel anlamını dünyadaki işlevine indirgeyen ve küresel düzeyde bir düğmeye basarak tüm insanları ortadan kaldırabilecek insanlığın içinde bulunduğu ahlaki durumun bir temsili olarak ele alır (Hernandez, 2011, s. 52). Teknolojik özerkliğin ahlaki olmayan sonuçlara neden olacağını ifade eden Marcel'e göre kendini bir Tanrı hâline getirerek doğal köklerinden kurtulan insanın bireysel olarak ödeyeceği bedel, makineleşmek olacaktır (Doan, 1963, s. 34). Öyle ki bugün transhümanizm ve siborg kavramlarıyla yarı robotlaşan, işlevselleştirilen ve yapay zekânın direktifleriyle yönlendirilen insanın bugünkü durumu, Marcel'in ifade ettiği insanın makineleşeceği varsayımının adım adım gerçekleştiği şeklinde yorumlanabilir.

Dünyanın parçalanmışlığının göstergelerinden biri de dünyanın yalnızca sorunlardan oluşan bir gerçeklik olarak görülmesidir. Bu bağlamda, metafizikle (gizem, sır) sorun arasında ayırım yapan Marcel için sorunlar dünyası, birbirinden ayrılmaz olan korku ve arzuların, işlevselliğin ve her türden tekniğin dünyasıdır. Bu dünyada her tekniğin bir arzuya ya da bir korkuya hizmet etmesi gibi her korku ve arzu da kendine uygun tekniğin icat edilmesine hizmet eder (Marcel, 1970, s. 30). Tamamen çözülebilir veya en aza indirebilir bir şey olan sorunlar, teknolojiyle tam olarak tanımlanabilir şeylerdir. İnsanın karşılaştığı sorunlara bulduğu çözümlerin ortak mülkiyet hâline gelebileceğini veya herhangi bir kişi tarafından yeniden keşfedebileceğini ifade eden Marcel'e göre metafizik, insanın yalnızca kendisini içinde bulduğu ve bu nedenle özü bütünüyle insanın erişimine açık olmayan bir şey olarak düşünülebilir (Hernandez, 2011, s. 12). Bu nedenle çeşitli teknolojilerle çözülebilen sorunların aksine metafizik olguların farklı insanlar tarafından aynı şekilde cevaplanması mümkün değildir. Bununla birlikte metafiziğin katılım ve dâhil olma talep ettiği yerde sorunları ele almak, gayri şahsilik ve müstakillik gerektirmektedir (Treanor, 2006, ss. 63-64).

Nedenlerin insan tarafından ayrıntılı olarak bilinmemesinin sınırsız bir araştırma imkânı sağladığı parçalanmış dünyada sonsuz sayıda teorik ve teknik sorun olduğunu ifade eden Marcel'e göre bu teorik ve teknik sorular birbiriyle bağlantılıdır. Çünkü teorik sorunlar farklı tekniklerden kaynaklanırken teknik sorunlar da önceden belirlenmiş teorik bilgi olmadan çözülemezler (Marcel, 1970, s. 13). Bu bağlamda, sorunu insanın yolunu kesen, aşılması gereken engel olarak gören Marcel'e göre bir sorunun üstesinden gelmek kaçınılmaz olarak bazı teknikler gerektirir. Bu teknikler aynı sorunla karşılaşan başka herhangi bir kişi tarafından da kullanılabilir ve çoğu zaman da kullanılmaktadır. Böylece sorunun kendisi değiştirilmeden soruyu soranın kimliği değiştirilebilir. Diğer bir ifadeyle sorunsalın alanında, soruyu kimin sorduğu fark etmez. Çünkü sorunla ilgili tüm bilgiler soruyu soranın dışındadır. Bu nedenle modern parçalanmış dünya, yalnızca bir otomobilin patlak lastiğini değiştirmek ya da antivirüs yazılımı indirmek gibi çeşitli teknikle ele alınıp çözülebilecek sorunlardan oluşan bir dünyadır (Treanor, 2006, s. 62).

Modern dünyanın salt sorunlardan oluştuğu düşüncesine karşı çıkan Marcel'e göre insan hem bilen hem de inanan bir varlıktır (Atıcı, 1997, s. 65). Bu dünyaya ait bir varlık olmasa da bu dünya içinde var olduğunu ifade eden Marcel için insan, Tanrı'ya yönelmiş bir varlık olarak bu dünyaya katılmaktadır. İnsanın bu dünyaya katılmasını cisimleşme, Tanrı'ya yönelmesini münacat (yalvarma, yakarma, dilekte bulunma) olarak adlandıran Marcel'e göre insan hem cisimleşen hem de Tanrı'ya yalvarıp yakaran bir varlıktır (Muşta, 1988, s. 18). Ancak teknoloji ve bilimin hâkim olduğu modern

dünyada insanın inanç ve bilgi yönü birbirinden ayrılmış, inanç saf dışı bırakılarak insan yalnızca bilen bir varlık hâline getirilmiştir. Böylece tek boyutlu bir varlığa indirgenen insanın bütünselliğinin parçalandığını ifade eden Marcel'e göre teknoloji aracılığıyla yapılan atılımlar, yalnızca insan için bir mevcudiyet ve umut dünyası olan metafizik dünyanın unutulması ya da giderek yok olmasına neden olmaz. Aynı zamanda insanın dua ya da tefekkürle tüm dünyevi değişimleri aşan bir duruma ulaşma konusunda da giderek daha aciz hâle gelmesine neden olur. Buna göre insan, yeryüzüne ne kadar çok perçinlenirse, yeryüzüne tutunmasını ve deyim yerindeyse oraya yerleşmesini sağlayan teknolojileri o kadar çok çoğaltmaya ve mükemmelleştirmeye yönlenecektir (Marcel, 1978, ss. 92-93). İnsanın düşünme hiyerarşisinde değişikliğe neden olan bu durumla birincil düşünme, ikincil düşünmeden daha değerli ve işlevsel görülmüştür.

2.2. Birincil Düşünmenin Hâkimiyeti ve Soyutlama Ruhü

Teknoloji çağında metafiziğin devre dışı bırakılmasıyla parçalanan dünyada iki tür gerçeklik (metafizik ve olgusal) olduğunu ifade eden Marcel, bu iki ayrı gerçekliğe karşılık gelen iki tür düşünme (birincil ve ikincil) olduğundan bahseder. Ancak metafiziğin devre dışı bırakılması ile gerçekliğin salt olgusal olana indirgenmesi, bu gerçekliğe karşılık gelen birincil düşünmenin hâkim düşünme olmasına neden olmuştur. Birincil düşünmeyi insanı içinde bulunduğu durumun dolaysızlığından koparan düşüncenin yönü olarak gören Marcel'e göre bu düşünme, özne-nesne ilişkileri dünyasını kurar ve özneyi bu dünyanın karşısında bir unsur olarak izole eder (Stankiewicz, 1980, s. 120). Bir sorun çözme tekniği olan birincil düşünme, bilim adamlarının olduğu kadar, gerçekliğe analiz yoluyla evrensel bilgiye götürecek nesnelere bir bütünü olarak bakan, ancak amaçlarıyla ilgisi olmadığı için düşüncenin kişisel ve tikel yönlerine izin vermeyenlerin de aracıdır. Dolayısıyla birincil düşünmenin amacı, evrensel, doğrulanabilir ve nesnel bir sonuca varmak için sorunları bileşenlerine ayırmaktır (MacNeil, 1969, s. 95). Bunun için de tanımlar, özler ve sorunların teknik çözümleriyle ilgilenir (Treanor, 2006, s. 65). Oysa deneyimlerden ayrı düşünemeyen, deneyimden önce gelen ya da rasyonel anlamda saf düşünce içermeyen birincil düşünme, varoluşu gerçekleştirmek gibi insan için hayati konularda işlevsizdir. Buna rağmen hiçbir zaman bu düşünme türünü küçümsemeyen Marcel'in bu konudaki temel eleştirisi, birincil düşünmenin parçalanmışlığı ve bütünlükten yoksunluğuna karşın hakikate erişmenin tek doğru aracı olarak kabul edilmesidir (Doan, 1963, ss. 28-29).

Marcel'e göre birincil düşünme, bedene karşı nesnel bir tutum takınarak insanla bedeni arasındaki bağı kopardığı gibi bedeni, diğer tüm bedenlerle aynı özelliklere sahip bir nesne olarak görür. İnsanın bedeniyle ilişkisini eşsiz ilişkisi içinde ele almayan bu düşünme, insanın beni (ruhu) ve bedenini iki ayrı şey olarak gören bilimsel bilginin bir prosedürüdür. Ancak ikincil düşünme, insanın beni ve bedeni arasındaki ayrımı son söz olarak ele almayı reddederek varoluşsal olana geri döner. İkincil düşünme, sadece birincil düşünmenin sonuçları üzerine bir düşünme değildir. Bu durumun onu birincil düşünmenin esiri hâline getireceğini ifade eden Marcel'e göre ikincil düşünme, insanın beni ve bedeni arasındaki bağı koparılmasını sorgulayarak onların birliğini yeniden sağlamaya çalışır (Anderson, 2006, s. 46). Bu bağlamda tüm felsefi projesini birincil düşünmeyi fetişleştiren ya da putlaştıran soyutlama ruhuna bir karşı çıkış olarak tanımlayan Marcel için yaşama (somutluk) el ele giden bir süreç olan ikincil düşünme, birincil düşünmeyi yadsımadan somut uğruna yapılan bir düşünme faaliyetidir. Bu düşünme faaliyeti içerisinde soyutlama, ikincil düşünme için gerekli bir süreç olmakla birlikte düşünmenin amacı değildir (Treanor, 2006, ss. 67-68).

Tüm sorunları çözmek için birincil düşünmeye aşırı güvenmenin ikincil düşünmeyi içeren faaliyetleri değersizleştirdiğini ifade eden Marcel'e göre bu durum, insan varoluşunun ve bir bütün olarak gerçekliğin anlamı hakkında nihai hakikatleri aramaya iten insani talebi değersizleştirmeye ve hatta görmezden gelmeye yol açmaktadır. Öyle ki kendi kendisini yok etmenin mümkün olduğu parçalanmış dünya, insanın düşünmeyi ve hayal etmeyi muazzam bir şekilde reddetmesine dayanmaktadır (Anderson, 2006, s. 23). Bu bağlamda bilgeliğin kelimenin tam anlamıyla parçalanma ve yerinden edilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ifade eden Marcel'e göre modern çağ, bir

yanda dünyanın ve insan yaşamının tamamen doğal süreçler olarak düzenlenmesini amaçlayan bütün bir teknik bilgi sisteminin diğer yanda doğu düşüncesinden güçlü bir şekilde etkilenen çileci disiplinlerin geliştirilmesine tanık olmaktadır (Marcel, 1955, s. 37). Teknolojik ilerlemenin kendisini spekülâtif bilgiden giderek daha fazla özgürleştiren ve nihayetinde spekülâtif bilginin geleneksel haklarını sorgulayan bir uygarlığa neden olduğunu ifade eden Marcel'e göre bu uygarlık, tefekkürün değerini inkâr eden ve tefekkür olasılığını kapatan bir uygarlıktır. Dolayısıyla böyle bir uygarlık, insanı kaçınılmaz olarak bilgelik sevgisinden çok bilgelik nefreti üzerine bina edilmiş yanlış bir felsefeye götürecektir (Marcel, 1978, s. 65). Ona göre bu felsefe, mantıkçı pozitivist anlayışın bilimselleştirme uğruna yeniden formüle ettiği analitik felsefe geleneğidir. Metafizik ve mistik süreçler içeren ikincil düşünmenin ürünü olan geleneksel felsefenin bütünselliğinden yoksun olan bu felsefe, salt mantık, matematik ve doğa bilimlerinin önermelerini analiz etme göreviyle bilimin bir parçası hâline getirilerek yaşamdan koparılmıştır.

Dünyanın bütünselliğini parçalayarak olguları birbirinden kopuk olarak ele alan birincil düşünmenin objektif bilgi elde etme amacı taşıdığını ifade eden Marcel'e göre bilim, uygulamalı teknikler ve Kartezyen felsefe, birincil düşünmenin etkinlik alanıdır. Bu etkinliklerde ortaya konulan bilgilerin öznenin objeyi ele alma tarzına bağlı olduğunu ifade eden Marcel'e göre birincil düşünmenin temelinde bir şeyi idealize etme ve sabitleme amacı taşıyan soyutlama vardır (Koç, 2007a, s. 98). Birincil düşünmenin her şeyi soyutlama çabasının yaygın bir hâl almasını emperyalist tutumun zihinsel düzleme aktarılması olarak gören Marcel, dışlayıcı ve mutlakçı olan bu tutumun sorunlara neden olduğunu ifade etmiştir (Connelly, 1972, s. 81). İnsana ve gerçekliğe dair iki başlık altında toplanacak bu sorunlar; insanın mistik-metafizik yönünün ortadan kaldırılarak sıradan bir nesne hâline gelmesi, insanın insanlıktan çıkarak diğer insanlara insanlık dışı muamele yapması, idealize edilen gerçekliğin doğru şekilde anlaşılabilmesi, soyutlamanın soyutlanan nesnenin yerine geçmesinin gerçeklikten kopmaya neden olması şeklinde sıralanabilir.

Teknokratik toplumdaki en büyük tehlikenin birincil düşünmenin meta-problematik meseleleri yalnızca nesnelere âlemine uygun kriterlerle yargılamaya kalkışması olduğunu ifade eden Marcel'e göre bu, insanoğlunun içinde kutsal olan her şeyi yok edebilecek bir travmaya neden olur. Böylece saygınlıklarını kaybeden insanlar, sıradan birer nesne hâline gelirler (MacNeil, 1969, s. 98). Bu durumdan sadece bilimi sorumlu tutmayan Marcel'e göre geleneksel idealist ve rasyonalist felsefeler de bu süreçten sorumludur. Ona göre bu felsefeler, insanın doğasını soyutlayarak onu rasyonel bir hayvan olarak kategorize etmiş ve bir öz olarak nesneleştiren bir analize tabi tutmuştur. Varoluşçu felsefesiyle örtüşmeyen bu yaklaşıma bir yanılısma ya da kurgu olduğu gerekçesiyle karşı çıkan Marcel, bu durumun insanın varoluşunu gerçekleştirme imkânını tehlikeye attığını iddia etmiştir. Bu da insanın insanlıktan çıkarılmasına, daha az insan muamelesi görmesine ve kötülüklerin en büyüğü olan birbirine karşı insanlık dışı davranışlarda bulunmasına neden olacaktır (Doan, 1963, ss. 24-25). Öyle ki günümüzde transhümanizm ve siborg kavramlarıyla nitelenen yeni nesil insan (2.0), gelişen teknolojiyle bir nevi modifiye edilerek iyileştirilmektedir. Ancak bir makine gibi parçaları değiştirilerek geliştirilen yeni insanın ne kadar insani özellikler taşıdığı ya da eskisi ile aynı kişi olacağı tartışma konusudur.

Birincil düşünmenin soyutlayıcılığının parçalanmış dünyanın nesnelere hakkında bilgi edinmenin bir yolu olduğunu ifade eden Marcel'e göre insan, dünyaya tek bir boyuttan (maddi) bakar (Mullan, 2017, s. 117). Bu durumun yalnızca insana dair hakikatin değil, somut olan dış gerçekliğe dair hakikatin de tam olarak anlaşılmasını sağlamayacağını iddia eden Marcel'e göre soyutlamanın somut gerçekliğin yerini alması bu gerçekliğin görmezden gelinmesidir (MacNeil, 1969, s. 100). Bu indirgeme ya da yok sayma eğiliminin bir tür yoksunluğa neden olacağı bu durum, insanın soyutlama yaptığı varlığın farklı yönlerini görmezden gelmesine ve soyutlamayla elde edilen kategorileri üstün görmesine neden olur. Böylece kendisini belli kalıplara hapseden insan, fanatik tavrın neden olduğu katıllıkla sabit fikirli hâle gelerek yeni bilgileri benimsemeye ve değişime kendisini kapatır (Koç, 2010, s. 135).

Özünde birincil düşünmeyi karakterize eden düşünme türü olan soyutlamanın kendi başına kötü olmadığını ifade eden Marcel'e göre soyutlama, bazı durumlarda düşünceye hâkim olabilir (Treanor, 2006, s. 67). Bu noktada birincil düşünme ve soyutlamayı işlevsel ve gerekli görmesine karşılık Marcel'in karşı çıktığı şey, bu araştırma tarzının her şeyi kapsadığı, her şeyi içerdiği iddiasıdır. Çünkü bu tarzın katı olduğunu ve gerçekliğin yalnızca bir yönüyle ilgilendiğini iddia etmektedir (Stankiewicz, 1980, s. 116). Bu noktada Popper'ın Marx ve Freud'un teorilerinin her şeyi açıklamayı başaracak güçte olduğu iddialarına karşı çıktığı gibi Marcel de birincil düşünmenin, dolayısıyla bilim ve teknolojinin kullandığı yöntemle her şeyi açıklayacağı iddiasına karşı çıkmıştır. Özünde kötü olmasa da aşırı soyutlamayla birlikte gerçekliği idealize etme çabası, bilme konusu yapılan dünyanın, gerçeklikten kopuk yapay bir dünya hâline gelmesine neden olur. Bugün, özellikle gelişen iletişim teknolojileriyle birlikte insanlar hem kendilerini ve yaşamlarını hem de yaşadıkları dünyayı sahicilikten uzak bir şekilde idealleştirmektedir. Zamanının büyük bir çoğunluğunu bu idealleştirilmiş sanal dünyada geçirmeye başlayan insan, artırılmış gerçeklikle nitelenen dijital ekosistemi yüceltmektedir.

2.3. Gerçeklikten Kopuk Yapay (Sahte) Dünya

Metafiziğin reddedilip parçalanmış dünyanın salt olgusal olana indirgenen gerçekliğinin ancak soyutlayıcı birincil düşünmeyle bilinebileceğine dair kabul, beraberinde her şeyin ölçülebilir ve nicelleştirilebilir olması gerektiğine dair varsayımı beraberinde getirmiştir. Marcel'e göre her şeyin teknikleştirilmesinden kaynaklanan bu durum, insanın gerçeklikten kopuk, sahte bir dünyada yaşamasına neden olacağı gibi bu yaşamın gerçekliğin yerini alacağını iddia etmiştir (Marcel, 1978, s. 93). Birinci Dünya Savaşı'nda cephe ölenlerin yakınlarını bilgilendiren haberci olarak Marcel'in yaşadığı deneyim, bu düşüncesinin doğmasına neden olmuştur. Böylesine dramatik bir olayı bildirmenin ne kadar kişisel olmayan ve ilgisiz bir yol olduğunun bilincine varan Marcel'e göre haber verme, ölen kişinin kimliğini ya da bilgilendirilen kederli yakınını dikkate almamaktadır. Haber verme, soyut bir şekilde sunulan olayın zamanı, yeri ve nasılına ilişkin istatistiklerden ibarettir. Bu, bir savaşta kaybedilen asker sayısını temsil etmek üzere ceset torbalarını saymaya benzetilmektedir. Tüm bu olayın kişisizleştirici, insanlıktan çıkarıcı ve soysuzlaştırıcı olduğunu fark eden Marcel'e göre aynı durum, bireyin ve toplumun yaşamına etki eden bir faktör olarak teknoloji için de geçerlidir (Gendreau, 2023, s. 229). Bu noktada teknoloji tarafından geliştirilen araçların mevcut dünyadan ayrı bir dünyanın oluşturulmasına neden olacak bu durum, giderek gerçek dünyayı parçalamakta ve ortadan kaldırmaktadır (Koç, 2007b, s. 107).

Teknolojiye değer atfeden çoğu insanın teknolojik materyalizmin bir tuzak olduğunun farkında olmadığını ifade eden Marcel'e göre teknoloji, insanın çevre ve diğer varlıklarla olan ilişkisini bozmakta ve değersizleştirmektedir. Teknolojiyle insanın çevreyle daha iyi ilişki kurmasını, yeryüzünde seyahat etmesini ve ardından yeryüzünü sahiplenmesini sağlayacak birçok uygulama geliştirildiğini ifade eden Marcel, bu durumun insanın yaşadığı mekâna, çevresine ve evrene saygı duymamasına neden olduğunu belirtmiştir (Hernandez, 2011, s. 78). Oysa ona göre kentte yaşayan insanların aksine köyde yaşayan bir çiftçinin yaşamı, doğanın değişimlerine ve ritimlerine, havanın değişimlerine, mevsimlerin döngülerine bağlıdır. Sabırla kendi bölgesinin değişken ama düzenli iklimine uyum sağlamayı öğrenmesi gereken çiftçi, farklı canlıların içsel büyüme yasalarını anlamalı ve bunlarla isteyerek iş birliği yapmalı, içsel ihtiyaçlarına cevap vererek onları beslemeli ve onlara bakmalıdır. Canlıların gelişimini arttırmayı umuyorsa, onları tamamen yapay bir saatle düzenlenmiş yaşam temposuna uymaya zorlamayan çiftçi, benzer şekilde verimli kalması için toprağın ihtiyaçlarını anlamalı ve bunlara boyun eğmelidir. Dahası, doğayla olan bağları nedeniyle, çiftçinin insanın doğaya olan mutlak bağımlılığını kabul etmesi ve onun insan kontrolünün ötesindeki müthiş gücünü ve güzelliğini takdir etmesi çok daha olasıdır. Öte yandan, çoğunlukla teknolojik olarak dönüştürülmüş bir doğa ortamında yaşayan bireyler, kendilerini doğadan ayrı ve onun efendileri olarak görmenin cazibesine kapılabilir. Bu nedenle doğal şeyleri yalnızca hükmedilecek, manipüle edilecek ve faydalı ürünlere dönüştürülecek nesnelere veya hammaddeler olarak görebilir (Anderson, 2006, s. 56).

anda her yerde olma gibi ilahi bir ayrıcalığa sahipmiş gibi görünebilir. Teoride, bu her yerde bulunma ayrıcalığının, gerçekten evrensel bir düşünce tarzının hizmetinde olması hâlinde, bu düşünce tarzına harika ve neredeyse ilahi bir etki alanı kazandırabileceği düşünülebilir. Bu bağlamda, Marcel'e göre esas tartışılması gereken sorun, her türlü teknolojik ilerlemeden herhangi bir payı olmadan yararlanan insanın bu durumdan nasıl etkileneceğidir (Marcel, 1978, ss. 54-56). Öyle ki insanların büyük çoğunluğunun teknolojinin pasif kullanıcısı olduğu günümüzde insanı kötümserliğe ve umutsuzluğa iten olumsuzluklar yaşanmasına karşın insanlar hâlâ teknolojiye inanmaktan, yani gerçekliği bir sorunlar kompleksi olarak tasavvur etmekten vazgeçmemiştir. İnsanların halen daha teknoloji aracılığıyla başarılı olabileceklerine inandığını ifade eden Marcel'e göre bu teknolojiler, insanın kendisini kurtaramayacaktır (Marcel, 1970, ss. 30-31).

Soyutlayıcı ve idealist bir düşünce içermesi dolayısıyla her türlü "izm" in felsefi düşüncenin doğasına aykırı olduğunu ifade eden Marcel, teknolojiye aşırı güven duyulmasını bir (teknolojizm) olarak değerlendirmiştir. Bu durumun teknolojinin putlaştırılmasına neden olduğunu ifade eden Marcel'e göre teknolojinin tek referans noktası olarak alınması dünyanın parçalanmışlığının en büyük etkenidir. Ona göre mantıkçı pozitivist bilim ve teknolojiyle gerçeklik salt olgusal olana indirgenmiş, metafizik ve mistik unsurlar reddedilmiştir. Bu değişimle birlikte hâkim olan düşünce yapısının da değiştiğini ifade eden Marcel'e göre bütünsel düşünme yerine, olgusal sorunların soyutlanarak bilme konusu yapıldığı birincil düşünme otorite hâline gelmiştir. Önce varlıkta, sonra düşüncede yaşanan bu parçalanmışlığın insanı gerçeklikten kopardığını ifade eden Marcel'e göre birincil düşünmedeki soyutlama ruhu, insanı kendi isteğine göre şekillendirebileceği ideal bir dünya tasarlamaya teşvik etmiştir. Özellikle gelişen bilim ve teknolojiyle her şeyin nicelleştirilebileceğine ve ölçülebilir hâle getirilebileceğine dair inanç, insanın bu dünyaya hükmetme ve onu şekillendirme isteğinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ancak mevcut dünyaya yönelik gerçekleştirilen düzenleme girişimlerinin istenilen sonucu vermemesi, insanı gelişen bilim ve teknolojinin yeni araçlarını kullanarak sayısal (sanal, dijital) bir evren oluşturmaya yöneltmiştir. Bu yeni dünya, insanın içinde bulunduğu gerçek dünyadan daha ölçülebilir ve kontrol edilebilir bir dünyadır. Dolayısıyla Marcel'in gelişen bilim ve teknolojinin gerçeklikten kopuk yapay bir dünyaya neden olacağına dair düşüncesi, sanal dünya ve metaverse evreniyle daha ileri bir boyuta taşınmıştır. İdealleştirilmiş evrenin yerini alan bu yeni sanal evren, bu dünyanın gerçekliğinden tamamen kopuşun yaklaştığının bir göstergesidir. Bununla birlikte Marcel'in metafizik süreçleri yok saydığı için eleştirdiği teknolojinin, sanal evren ve metaverse evrenleriyle bir nevi kendi metafizik süreçlerini oluşturduğu iddia edilebilir. Dolayısıyla başlangıçta mistik ve metafizik süreçlere karşı çıksa da yeni teknolojilerin bu dünyanın ötesinde oluşturduğu metaverse evrenlerin bir nevi metafizik dünyalar olduğu iddia edilebilir. Sanal olmasına karşılık gerçeklikle nitelenen bu metaverse evrenler, ilahi dinlerde olduğu gibi insanın ölümden sonra yaşayacağı asıl dünyalar gibi bu dünyanın üzerinde konumlandırılmaktadır. Öyle ki insanın zihinsel birikiminin bilgisayar ortamına aktarılmasını sağlayacak araçlar ve yapay zekânın geliştirilmesini sağlayacak teknoloji, bu sanal dünyaları sonsuz yaşamın olduğu asıl gerçeklikler olarak sunmaktadır. Platon'un idealar öğretisini çağrıştıran bu düşünce, klasik bu dünya ve öte dünya ayrımının yapıldığı bütünsel dünya anlayışından farklı olarak gerçekliğin yalnızca sanal olana indirgenmesini içerir.

Sonuç olarak Marcel için teknolojinin şekillendirdiği modern çağ; dünyanın bütünselliğinin parçalandığı, gerçekliğin salt olguya indirgendiği, düşünmenin salt rasyonel, ölçülebilir ve hesaplanabilir bir süreç olarak görüldüğü ve tüm bunların insanı gerçeklikten koparıp yapay bir dünyada yaşamaya mahkûm ettiği bir dünyadır. Bununla birlikte onun ifade ettiği bu olumsuzlukların yapay zeka, nesnelerin interneti, nano işlemciler gibi teknolojiler ile bir adım daha öteye taşındığı iddia edilebilir. Hâlihazırda gerçekliğin ve düşüncenin tek bir olgu ve formüle indirgenerek her şeyin ölçülebilir ve hesaplanabilir olması gerektiği iddiası hem insanın hem de insanın yaşadığı dünyanın değişmesine neden olmuştur. Marcel'in parçalanmışlık olarak nitelendirdiği bu değişim hem bu dünyayı hem de kendisini tam olarak istediği gibi kontrol edemeyen insanı yeni arayışlara itmiştir. Bu bağlamda, öncelikle yaşadığı dünyayı sanal gerçeklikle değiştirme çabası içerisine giren insan bununla birlikte kendisini de bu dünyayla uyumlu hâle

getirecek değişimlere hazırlamaktadır. İnsanın kendi kusurlu bedeninden ve çok iyi çalışmayan zekâsından kurtulmasını amaçlayan bu değişim, insanın kendi varoluşunu salt bilinçten oluşan sayısal ve işlevsel bir varlık olarak yeniden kurma çabasıdır. Bu durum, dünyanın parçalanmışlığının dünyanın yok olmasına neden olup olmayacağı tartışmasında olduğu gibi insanın varoluşundaki parçalanmışlığın da bir varlık olarak insanın yok olmasıyla sonuçlanıp sonuçlanmayacağı tartışmasını beraberinde getirmektedir. Marcel sonrası bir iyileşmeden ziyade daha çok parçalanmanın yaşandığı iddiasının temele alındığı bu çalışmaya göre bu konuda bir iyileşmenin olabilmesi için teknolojinin her sorunu çözebilecek bir otorite olarak değil, olası çözüm araçlarından biri olarak görülmesi gerekmektedir. Bununla birlikte dünyanın mistik-metafizik ve de olgusal unsurlar içeren bir bütün olarak değerlendirilmesi, düşünmenin salt hesaplanabilir, ölçülebilir ve rasyonel bir soyutlama süreci olarak değerlendirilmemesi, gerçeğin yerine ikame edilen sanal dünyanın ise insanı somut yaşam ve sahici yaşantıdan koparmaması gerekmektedir.

Extended Abstract

Today, technology, which surrounds humans in every aspect, is the most fundamental determinant of human life. However, this has not always been the case. For most of its existence, humanity has lived without advanced technology. In this context, the aim of this study, which discusses the widespread impact of technology on modern society, is to address the position of technology, which has more and more control over human life, through Marcel's thoughts. In the 21st century, three approaches to technology can be mentioned: seeing technology as a solution, advocating its elimination, or focusing on improving the human-technology relationship. At this point, Marcel argued that technology is often misused, leading to a fragmented and artificial world. Marcel's existentialist perspective is an important reference source for expressing concerns about the negative effects of advanced technologies such as artificial intelligence and the Internet of Things. At this point, a critical analysis of the human-technology relationship is presented, and the benefits and potential dangers of advanced technologies in the 21st century are discussed.

Marcel, whose thoughts began to be explained by discussing the concept of 'la technique' or technique and its relation to modern technology, defined technique as a systematic set of procedures aimed at achieving a goal by manipulating physical and mental objects. Pointing out that overconfidence in technology can lead to the devaluation of human beings, materialism, and a departure from intellectual and moral virtues, Marcel opposes the idolisation of technology as it can lead to a technocratic attitude that devalues human beings and creates an existential crisis. He also warns against the rise of transhumanism and sees it as a form of idolatry. Marcel believes that people often do not realise the danger of dependence on technology and that over-dependence can lead to alienation. He argues that technology cannot solve every problem and that excessive dependence can lead people to despair, ultimately leaving people at the mercy of technology. As a result, Marcel's philosophy is against the over-reliance and idolisation of technology, as this leads to the devaluation of man, the abandonment of spiritual pursuits and a fragmented and one-dimensional world.

According to Marcel, the fragmentation of the world leads to disillusionment, loneliness and lack of meaning, and this fragmentation has spread to all aspects of life, including politics, education, economy and family, potentially threatening the world's very existence. A world fragmented by technology, which is both a force for unity and potentially self-destructive, is characterised by restlessness, meaninglessness and hopelessness and prevents people from thinking holistically. Marcel states that people are increasingly seen as the sum of their functions, which leads to a loss of wonder and transcendence. According to Marcel, who attributes this fragmentation to the rejection of mysticism, over-reliance on scientific thinking and the creation of false or virtual worlds, technology exacerbates this fragmentation by trapping people in a false reality through social media and the metaverse. At this point, Marcel's observations shed light on the challenges of the technological age and the consequences of the detachment from the inner self and concrete reality.

Concerned about the impact of technology on spirituality, Marcel believes technology disrupts people's daily rhythms, leading to a superficial and interchangeable humanity. At this point, he warns that focusing on external means rather than inner thought negatively affects inner peace and belief in metaphysics. Fearing that the rapid advancement of technology will lead to distrust of everything outside of technological tools and contribute to existential anxieties, Marcel underlines the distinction between problems and metaphysics. While problems can be solved and shared, metaphysical phenomena require participation and involvement. Here Marcel advocates a more holistic view of human existence and a greater emphasis on metaphysical phenomena to address existential concerns and challenges.

Criticising primary thought for not considering the personal aspects of thought and being detached from human existence while valuing universal knowledge, Marcel believes that secondary thought, which questions the distinction between self and body, is necessary to restore wholeness. In expressing his concerns about the impact of technology on humanity, Marcel argues that one must be wary of excessive idealisation through abstraction, which leads to a world disconnected from reality. According to Marcel, focusing on the idealised virtual world leads people to spend more time disconnected from reality, such as the digital ecosystem characterised by augmented reality, and primary thinking is exclusionary and absolutist. This leads to dehumanisation and the substitution of abstraction for reality.

According to Marcel, the rejection of metaphysics leads to a shift towards the factual, measurable, and quantifiable reality brought about by technological transformation, which leads to a false world that is disconnected from reality. In addition, it leads to depersonalisation and dehumanisation. Therefore, technology distorts and devalues human relations, creating a separate, fragmented, artificial world. Comparing the life of a farmer connected to nature with city dwellers disconnected from natural rhythms, Marcel argues that the rise of transhumanism and the virtual world has exacerbated the distinction between reality and artificiality.

While Marcel criticises the negative effects of technology on human life, he also recognises its potential to be a blessing when used correctly. Believing that technology is inherently moral and can cause suffering when misused, Marcel points out that people's passive use causes them to lose faith in reality and rely on technology to solve problems. Also criticising the reduction of reality to purely factual elements and rejecting metaphysical and mystical aspects, Marcel predicts that advanced technologies such as artificial intelligence and the metaverse will further contribute to the break with reality. Marcel's criticism of technology, which advocates a holistic approach that includes both mystical-metaphysical and factual elements and warns against separating the virtual world from real life, centres around the idea that technology leads to fragmentation, detachment from reality and over-reliance on virtual worlds. At this point, he calls for a more balanced and holistic approach to technology and the world.

KAYNAKÇA

Anderson, T. C. (1995). Technics and Atheism in Gabriel Marcel. *Journal of French and Francophone Philosophy*, 7(1-2), 59-68. <https://doi.org/10.5195/jffp.1995.96>

Anderson, T. C. (2006). *A Commentary On Gabriel Marcel's The Mystery Of Being*. Marquette University Press.

Atıcı, M. (1997). Gabriel Marcel'in İnsan Anlayışı. *The Anatolian Journal of Philosophy*, 1, 63-68. <https://doi.org/10.1080/00048402.2023.2289629>

Connelly, E. R. (1972). *A Study Of The Humanization Process In Gabriel Marcel's Philosophy Of Education* [Doctoral Dissertation]. University of North Dakota.

Doan, S. M. R. (1963). *Implications for Education in the Philosophy of Gabriel Marcel* [Doctoral Dissertation]. University Of California.

- Gendreau, B. (2023). Gabriel Marcel's Personalist Ontological Approach to Technology. *The Personalist Forum*, 15(2), 229-246.
- Hernandez, J. G. (2011). *Gabriel Marcel's Ethics of Hope: Evil, God and Virtue*. Continuum.
- Kaczynski, T. J. (2010). *Technological Slavery*. Feral House.
- Koç, E. (2007a). "Gabriel Marcel Felsefesinde Modern İnsanın Temel Problemleri: Soyutlama Ruhu Ve Ontolojik Anlam Kaybı. *Felsefe Dünyası*, 46, 95-105.
- Koç, E. (2007b). Teknoloji ve İnsan. *Kaygı*, 8, 106-114.
- Koç, E. (2010). Gabriel Marcel'e Göre Fanatizm. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 127-138.
- Kurzweil, R. (2020). *İnsanlık 2.0* (Mine Şengel, Çev.; 6. Basım). Alfa Yayınları.
- MacNeil, C. D. (1969). *The Philosophy Of Gabriel Marcel And Contemporary Emphasis In Education* [Doctoral Dissertation]. University of Ottawa.
- Marcel, G. (1949). *Being and Havind* (K. Farrer, Çev.). Dacre Press.
- Marcel, G. (1951). *Homo Viator* (E. Craufurd, Çev.). Henry Regnery Company.
- Marcel, G. (1955). *The Decline of Wisdom*. Philosophical Library.
- Marcel, G. (1960). *The Mystery Of Being Reflection and Mystery* (G. S. Fraser, Çev.; C. 1). Henry Regnery Company.
- Marcel, G. (1970). *The Philosophy of Existentialism* (M. Harari, Çev.; 10. Edition). Citadel Press.
- Marcel, G. (1978). *Man Against Mass Society* (G. S. Fraser, Çev.). Gateway Editions.
- Marcel, G. (1997). İnsanın soruya dönüşmesi (M. Atıcı & I. Yüce, Çev.). *Felsefelogos*, 1(1), 71-95.
- Marcel, G. (2002). *Awakenings* (P. S. Rogers, Çev.). Marquette University Press.
- Marcel, G. (2004). *Ghostly Mysteries* (K. R. Hanley, Çev.). Marquette University Press.
- Marcel, G., Bergson, H., & Guenon, R. (1999). *Metafizik Nedir?* (T. Mustafa & A. Aydoğan, Çev.). Birey Yayınları.
- Mullan, M. M. (2017). *Dialogic Praxes in Gabriel Marcel's Philosophy: Hope for Being in a Technological World* [Doctoral Dissertation]. Duquesne University.
- Muşta, M. C. (1988). *Gabriel Marcel'in Varoluşçuluğu*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Stankiewicz, A. P. (1980). *Gabriel Marcel's Concept Of The Broken World And The Implications For Philosophy Of Education* [Doctoral Dissertation]. State University of New York.
- Treanor, B. (2006). *Aspects of Alterity: Levinas, Marcel, and the Contemporary Debate*. Fordham University Press.

Gabriel Marcel'e G6re Tekn(ik)oloji ve D6nyanın Parçalanmışlığı

 SUITDER SÜT İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ DERGİSİ Sakarya University Journal of Humanities and Social Sciences	
Makale Bilgileri:	
Etik Kurul Kararı:	<i>Etik Kurul Kararından muaftır.</i>
Katılımcı Rızası:	<i>Katılımcı yoktur.</i>
Mali Destek:	<i>Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.</i>
Çıkar Çatışması:	<i>Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.</i>
Telif Hakları:	<i>Telif hakkı gerektiren bir içerik yoktur.</i>
Article Information:	
Ethics Committee Approval:	<i>It is exempt from the Ethics Committee Approval</i>
Informed Consent:	<i>No participants.</i>
Financial Support:	<i>The study received no financial support from any institution or project.</i>
Conflict of Interest:	<i>No conflict of interest.</i>
Copyrights:	<i>There is no copyrighted content.</i>